

10.6.2025

1/3

YRITYSTUKINEUVOTTELUKUNNAN LAUSUNTO

Pohjavesien suojelun tukiohjelma

1. Lausuntopyyntö ja tuen kuvaus

Ympäristöministeriö on pyytänyt 9.5.2025 päivätyllä lausuntopyynnöllä yritystukineuvottelukunnalta lausuntoa siitä, täyttääkö tukitoimenpide ”Pohjavesien suojelun tukiohjelma” Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 1 kohdan mukaiset valtiontuen kriteerit ja siitä, mitä valtiontukisääntöjen mukaista menettelyä tukitoimenpiteen osalta tulisi noudattaa (lausuntopyyntö liitteenä).

Tuen tavoitteet ja sisältö

Kyse on uudesta tukiohjelmasta, jonka nojalla myönnettäisiin tukea pohjaveden suojelua edistäviin hankkeisiin, selvityksiin ja investointeihin. Tukiohjelman tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää pohjaveden hyvä tila sekä vähentää pohjavedelle ihmistoiminnasta aiheutuvaa haittaa tai haitan vaaraa. Tukiohjelma toteuttaa osaltaan pohjavesien suojelua osana vesienhoidon toimenpiteitä.

Lausuntopyyntömateriaalin mukaan tuki voitaisiin myöntää pohjaveden suojelusuunnitelmiin sekä hankkeisiin, joissa parannetaan tai ylläpidetään pohjavesien tilaa. Tällaisia hankkeita olisivat esimerkiksi pohjavesialueilla sijaitsevien isännättömien vanhojen soranottoalueiden jälkihoitoon ja kunnostamiseen liittyvät hankkeet, joilla poistetaan pohjaveteen kohdistuvaa pilaantumisriskiä, tai hankkeet, joilla edistetään pohjaveden riskinhallintaa, joihin lukeutuvat esimerkiksi eri toimintatapojen, toimintamallien, tietojen käytön edistäminen tai pohjaveden seurannan kehittäminen. Lisäksi tukea voitaisiin myöntää esimerkiksi rakenneselvityksiin ja mallintamisiin, joilla lisätään tietoa pohjavesien suojelun edistämiseksi.

Tuki olisi harkinnanvaraista, ja tuen myöntäisi ELY-keskus (1.1.2026 lähtien elinvoimakeskus) tuensaajan tekemän tukihakemuksen perusteella. ELY-keskukset ovat tähän saakka myöntäneet kunnille valtionavustulain (688/2001) mukaista avustusta vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) nojalla pohjaveden suojelusuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen, jonka ei ole tulkittu olevan taloudellista toimintaa. Lausuntopyyntömateriaalin mukaan pääosa tuesta myönnettäisiin yhä ei-taloudelliseen toimintaan kunnille tai vesihuoltolaitoksille, mutta jatkossa tukea voisi olla tarve myöntää myös taloudelliseen toimintaan ja myös muille tahoille, jolloin myös EU:n valtiontukisäännöt tulisivat sovellettaviksi.

Tukiohjelman vuosibudjetti olisi enintään 400 000 euroa ja tukiohjelmalla sovellettaisiin vuoden 2030 loppuun saakka.

Ennakoarviointi

2.1 EU:n lainsäädännön mukaisten valtiontuen edellytysten täyttyminen

Tukitoimenpiteen arvioidaan täyttävän Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 1 kohdan mukaiset valtiontuen kriteerit silloin, kun tukea myönnetään taloudelliseen toimintaan. Lausuntopyynnön mukaisesti tuki myönnetään valtion varoista ja sen myöntää valtio. Tuki myönnetään kunnalle tai muulle taholle, ja sitä voidaan myöntää myös taloudelliseen toimintaan.

Mikäli tukea myönnetään julkisyhteisöille, tulee huomioida, että valtiontukisääntöjä ei sovelleta silloin, kun valtio toimii julkisen vallan käyttäjänä tai kun julkisyhteisöt toimivat viranomaisen ominaisuudessaan. Mikäli julkisyhteisö kuitenkin harjoittaa sellaista taloudellista toimintaa, joka voidaan erottaa sen julkisen vallan käytöstä, sen katsotaan toimivan valtiontukisääntöjen merkityksessä yrityksenä tämän toiminnan osalta. Keskeiseksi arviointikriteeriksi julkisyhteisöille tukea myönnettäessä nouseekin siis taloudellisen toiminnan harjoittamisen tarkastelu: harjoittavatko yhteisöt sellaista taloudellista toimintaa, joka voidaan erottaa niiden julkisen vallan käytöstä. Mikäli eivät, EU:n valtiontukisäännöt eivät tule niiden osalta sovellettaviksi. Valtiontukisäännöt eivät siis tule sovellettaviksi esimerkiksi silloin, jos tukea myönnetään viranomaistoimintana suoritettavaan pohjavesien suojelu-toimintaan esimerkiksi kunnalle.

Tuen myöntäminen on harkinnanvaraista ja sen budjetti on rajattu, joten tukitoimenpide on luonteeltaan valikoiva.

Tukea voidaan myöntää yritykselle, joka esimerkiksi suorittaa pohjavesiin liittyviä kunnostus- tai hoitohankkeita tai koostaa pohjavesien suojeluselvityksiä. Koska toimiala on kilpailulle avointa, tällaisia hankkeita tai selvityksiä voisi tehdä myös johonkin muuhun jäsenvaltioon sijoittunut toimija. Täten toimenpiteen katsotaan vääristävän tai uhkaavan vääristää jäsenvaltioiden välistä kilpailua, sillä tuki vahvistaa sitä saaneen yrityksen kilpailuasemaa. Lisäksi toimenpide on omiaan vahvistamaan tukea saaneen yrityksen asemaa jäsenvaltioiden välisessä kaupassa esimerkiksi vaikeuttamalla sen kilpailijoiden pääsyä markkinoille.

2.2 Valtiontukea koskeva menettelytapa

Tukitoimenpiteeseen voidaan soveltaa vähämerkityksisistä tuista annettua yleistä de minimis -asetusta (2023/2831), sillä myönnettävät tukisummat voivat lausuntopyyntömateriaalin mukaan olla verrattain pieniä. Yleisen de minimis -asetuksen soveltamisaika päättyy 31.12.2030, mikä vastaa myös lausuntopyyntömateriaalissa olevaa tukiohjelman voimassaoloaikaa.

Vähämerkityksistä de minimis -tukea myönnettäessä tukipäätöksessä tulee varmistua siitä, että myönnettävä tuki täyttää de minimis -asetuksen ehdot muun muassa tukikumulaation osalta. Jäsenvaltion yhdelle yritykselle myöntämän vähämerkityksisen tuen kokonaismäärä ei saa ylittää asetuksessa säädettyjä enimmäistukimääriä (300 000 euroa yritykselle kolmen vuoden aikana), ja sitä laskettaessa on otettava huomioon kaikki kyseisen toimijan mahdollisesti eri viranomaisilta saamat de minimis -tuet.

Lisäksi yleistä de minimis -asetusta sovellettaessa tulee ottaa huomioon, että 1.1.2026 lähtien kaikki myönnetty de minimis -tuet tulee ilmoittaa komission keskusrekisteriin, ja tukien myönnössä tulee muutoinkin noudattaa yleisen de minimis -asetuksen vaatimuksia.

Komission yleisen de minimis -asetuksen ehdot täyttävien tukitoimenpiteiden osalta voidaan lähtökohteisesti katsoa, ettei niillä ole vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja etteivät ne vääristä tai uhkaa vääristää kilpailua.

2. Yritystukineuvottelukunnan lausunto

Yritystukineuvottelukunta puoltaa ennakoarvioinnissa esitettyä ja toteaa, että tukitoimenpide ”Pohjavesien suojelun tukiohjelma” voi täyttää EU:n lainsäädännön mukaiset valtiontuen edellytykset. Valtiontukea koskevana menettelytapana voidaan EU:n valtiontuen kriteerien täytyessä soveltaa vähämerkityksisiä tukia koskevaa de minimis -asetusta.

Tukiohjelman on tarkoitus olla voimassa 31.12.2030 saakka, mikä vastaa myös voimassa olevan yleisen de minimis -asetuksen voimassaoloaikaa. Yritystukineuvottelukunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että 1.1.2026 lähtien yleisen de minimis -asetuksen nojalla myönnettyt tuet tulee ilmoittaa Euroopan komission ylläpitämään rekisteriin.

Esittelijä: erityisasiantuntija Sanna Nyssölä

LIITTEET

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö 9.5.2025 liitteineen